

SCRIPTA

Numéro Scripta : 6467

Autre(s) référence(s) : Bates 54 / ARTEM 2343

Auteur(s) : Guillaume Ier le Conquérant, Angleterre (roi)

Bénéficiaire(s) : Caen, Saint-Étienne (abbaye)

Genre d'acte : diplôme

Authenticité : non suspect

Datation : [1081-1087]

Action juridique : confirmation

Langue du texte : latin

Analyse

Guillaume [Ier], roi d'Angleterre, confirme les terres de l'abbaye Saint-Étienne de Caen.

Tableau de la tradition

Original

A. Caen, Archives départementales du Calvados, H 1830.

Éditions principales

- a. Du Monstier Arthur, *Neustria Pia seu de omnibus et singulis abbatibus et prioratibus totius Normanniae*, Rouen, J. Berthelin, 1663, p. 626-628.
- b. Dodsworth Roger, Dugdale William, *Monasticon Anglicanum, sive Pandectae coenobiorum Benedictinorum, Cluniacensium, Cisterciensium Carthusianorum..., de canonicis regularibus Augustinianis...*, Londres, Longman, Hurst, Rees, Orme & Brown, 1817-1830, 8 vol., t. 7, p. 1070 (extrait).
- c. Delisle Léopold, *Cartulaire normand de Philippe-Auguste, Louis VIII, Saint-Louis et Philippe le Hardi*, Caen, Hardel (MSAN ; 16, 2e série, 6, p. 160-390), 1852, n° 826.
- d. Piolin Paul, Sainte-marthe Denis de, *Gallia Christiana in provincias ecclesiasticas distributa, t. XI*, Paris, Palmé, 1874, Instrumenta, col. 66-68.
- e. Musset Lucien, *Les actes de Guillaume le Conquérant et de la reine Mathilde pour les abbayes caennaises*, Caen, Caron (MSAN ; 37), 1967, n° 4, Abis.
- f. Bates David, *Regesta Regum Anglo-Normannorum, the Acta of William I (1066-1087)*, Oxford, Clarendon Press, 1998, n° 54, p. 258-263.

Indications

Davis Henry William Carles, *Regesta Regum Anglo-Normannorum, 1066-1154*, vol.1, *Regesta Willelmi Conquestoris et Willelmi Rufi, 1066-1100*, Oxford, Clarendon Press, 1913, n° 105.

Dissertation critique

Datation proposée par D. Bates (voir BATES, *Regesta Regum Anglo-Normannorum*, p. 260).

Texte établi d'après f

QUISQUIS Deo seu pro Deo aliquid praestat, non ipsum a se alienat, sed potius in futurum cum spe vitae aeternae multiplicandum conservat, hoc agit pia creatoris largitas et larga eius circa creata pietas, qui cum bonorum nostrorum non egeat, suus est enim orbis terrae et plenitudo eius honorari tamen de nostra substantia immolarique sibi sacrificium laudis pro nostra salute desiderat. Hortatur nos ut ei serviamus, tribuit quod pro collatis beneficiis suis ei retribuamus. Quod tamen misericors pater quasi alienum suscipit, quasi nostrum rependit, in hoc seculo peccata remittens, in futuro centuplum accepturis seipsum et regnum caeleste promittens. Qua spe ductus ego WILLELMUS Anglorum REX, Nortmannorum et Coenomannorum princeps, coenobium in honorem DEI AC BEATISSIMI PROTOMARTYRIS STEPHANI, intra burgum quem vulgari nomine vocant Cadomum, pro salute animae meae, uxoris, filiorum ac parentum meorum disposui construendum. Cui loco ne divinae religionis cultura aliquando propter inopiam desit, hoc modo ipsi in posterum mea sollicitudo prospexit. Trado igitur praefato coenobio villas iuris mei, Ceusium, Ros, Alamanniam, Pontem Divae, Cathburgum, cum colonis et conditionariis seu liberis hominibus, cum molendinis, aquis, pratis, pascuis, silvis, seu omnibus redditibus et consuetudinibus ad eas pertinentibus, sicut in meo dominio hactenus habui et antecessores mei. Et homines quidem duarum premissarum villarum, videlicet Ceusii et Ros qui francam terram non tenent, ad servitium aecclesie et monachorum ita liberos et omnino quietos concedo, ut nunquam pro aliqua summonitione expeditionis vel alterius cuiuslibet rei ipsum servitium intermittant, nisi ego ipse per me vel per brevem meum abbatem summoneam quatinus eos nominatim michi mittat et hoc intra fines Nortmanniae tantum, et nominatim tantummodo pro necessitate belli ab extranea gente imminens. Partem quoque burgi trado in qua praefatum monasterium constructum est a muro in directum occidentem versus sicut via protenditur, qua a veteri BEATI STEPHANI monasterio ad urbem Baiocensem itur ; et ea quoque via qua itur ad Britivillam Sancti Michaelis, cum terris et omnibus consuetudinibus de eodem burgo ad me pertinentibus, excepto quod extranei mercatores de omnibus quae secunda feria ibi ement et venundabunt tamdiu quandiu thelonearius ad stationem suam sedebit et mercatores in communi mercato erunt theloneum ministris qui maiori burgo praeerunt apportabunt. De singulis plaustris et asinis quae venalia ligna ferent, lignum unum. Villarium cum omni territorio suo et de eodem hominum servitia, ut servientes mei qui ibi manent michi serviant, et propter servitium monachorum servitium meum non remaneat. In magno quoque burgo, domum Turstini Legrini et domum molendini de Darnestal cum ipso molendino et molendinum quod fuit Rainardi, haec omnia quieta ab omni consuetudine. De pratis iuris mei tria iugera ad Hulmum, pratum Brendac praeter ea quae ad supradictas villas pertinebant. Alveum veteris Ulduni, a villa Venuncio usque in Olnam fluvium cum tribus molendinis in eodem factis. Terram Willelmi Pavoth quam de me tenet Cadomi et Clivillae. In territorio Britivillae, alodium quem Rogerius Calvus ibi tenet. In territorio Bracii, terram Willelmi de Landa. Alodium quoque quod Lupus tenet in Bilieto et Walmereto cum parte aecclesiae ad eum pertinente. In territorio Curleii, terram Willelmi camerarii. In territorio Badventi, vineam cum domo vinitoris quam Hubertus dapifer de me habuit. In Barbefloth duas mansuras terrae. In territorio de Boseval, alodium Rodulfi filii Anseredi. In Vileriis et in Mara, terram quam ibi tenet Willelmus Crassus. Terram quoque quam habuit Hugo de Rosel in Grainvilla. Silvam de Malopertuso et de Torta Valle et de Fologia et de Casneto cum aquis et terris seu omnibus ad eas pertinentibus, hac conditione servata, ut monachi ipsius coenobii ipsas silvas nullo tempore destruant vel destrui iubeant propter ipsam terram colendam sive inhabitandam, retentis in meo dominio cervis, capreolis et apris silvestribus. Decimam de Fredernaco. Servitium de terra quam Boscelinus de Diva tenet in Vileriis et Guarinvilla. Concedo quoque fieri ad opus praefati monasterii mercatum in villa cui Balte nomen est. In territorio Cadomi feriam trium dierum, ita ut quotiens quilibet horum trium dierum in secunda feria evenerit, totum mercatum magni burgi sit SANCTI STEPHANI. Civitate Rotomagi concedo fieri cellarium unum super Sequanam, quietum ab omni consuetudine, et habitantes in eo quietos tam in terra quam in aqua per totam terram meam. Concedo quoque domum cum viridiario quam dedit eidem coenobio in eadem civitate Bernardus filius Ospaci, et sex iugera prati quae idem dedit ad Batpalmas, et domum quam dedit Willelmus canonicus filius Sueni. In territorio Lireti, hospitem unum cum terra sua et quattuor arpentos et dimidium de vinea et unam acram terrae. Intra idem territorium in Audura fluvio concedo fieri molendina duo, ita ut tantum spatium de aqua remaneat liberum, quatinus quoque modo aqua se habeat, convenienter possint per illud spatium ascendere et descendere tam naves quam pisces. Concedo etiam totum alodium quod tenent Osmundus Aculeus, Ricardus et Rogerus in territorio Calvi Montis super Divam et etiam totum illud quod tenent quicumque alodiarii infra leugam Pontis Divae. In terra Anglorum in comitatu de Devenesire, manerium do quod vocatur Northam. In comitatu de Dorseta duo maneria, unum quod vocatur Frantona et aliud quod vocatur Biencome. In comitatu de Summerseta in territorio Crucrae decem hyddas terrae et aecclesiam cum omni decima eiusdem territorii. In comitatu de Wiltesira, ecclesiam de Cosham cum omni terra et decima ad eam pertinente. Concedo quoque in comitatu de Nortfolc, manerium quod vocatur Welles, quod dedit praedicto

coenobio Willelmus de Scociis cum aecclesia de Morthona et terra cum decima eidem aecclesie pertinente in Essesse. Item concedo in comitatu de Essessa maneriolum quod vocatur Panfella et in Lundonia quandam terra quæ fuit Levreth sitam prope aecclesiam Sancti PETRI quietam de gelz et de scot et de omni alia consuetudine, quæ dedit Walerannus filius Rannulfi cum decima totius terrae suae quam habet in Anglia, tam pro anima sua quam pro mea.

Signum + Willelmi regis. S(ignum) Mat+hildis reginæ. S(ignum) Johannis + archiepiscopi. S(ignum) Roberti + comitis filii regis. S(ignum) Willelmi + comitis filii regis. Signum + Lanfranci archiepiscopi. S(ignum) Odo+nis Baiocensis episcopi. S(ignum) Hug+onis Luxoviensis episcopi. S(ignum) Gisle+berti Ebroicensis episcopi. S(ignum) Roberti + Sagiensis episcopi. S(ignum) Mich+aelis Abrincensis episcopi. S(ignum) Gau+fridi Constantiensis episcopi. S(ignum) Rogerii + comitis de Monte Gomerico. S(ignum) Roberti + comitis de Moretonio. S(ignum) Rogerii + de Bellomonte. S(ignum) Roberti + comitis de Mellent. S(ignum) Henri+ci de Bellomonte. S(ignum) Hug+onis de Gorniaco. S(ignum) Walte+ri Gifardi. S(ignum) Ricar+di Abrincensis vicecomitis. S(ignum) Hug+onis comitis. S(ignum) W(illelmi) comi+tis Ebroicensis. S(ignum) Willelmi + de Bretolio. S(ignum) Roberti Au+censis comitis. S(ignum) Roberti de + Belesme. S(ignum) Hugonis + de Monteforti. S(ignum) Hugo+nis de Grentemaisnil. S(ignum) Nig+elli de Constantino. S(ignum) Willelmi + Dunelmensis episcopi. S(ignum) Ricar+di de Corceio. S(ignum) Willelmi + Crispini. S(ignum) Ingilran+ni filii Hilberti. S(ignum) Alani co+mitis. S(ignum) Willelmi + de Warennæ. S(ignum) Henrici + de Ferrariis.